

KRZYSZTOF SUCHOCKI

**SENSORY
I PRZETWORNIKI
POMIAROWE
LABORATORIUM**

Gdańsk 2016

PRZEWODNICZĄCY KOMITETU REDAKCYJNEGO
WYDAWNICTWA POLITECHNIKI GDAŃSKIEJ

Janusz T. Cieśliński

RECENZENT

Wojciech Toczek

REDAKCJA JĘZYKOWA

Agnieszka Frankiewicz

PROJEKT OKŁADKI

Katarzyna Olszonowicz

Wydano za zgodą
Rektora Politechniki Gdańskiej

Oferta wydawnicza Politechniki Gdańskiej jest dostępna pod adresem
<http://www.pg.edu.pl/wydawnictwo/katalog>
zamówienia prosimy kierować na adres wydaw@pg.gda.pl

Utwór nie może być powielany i rozpowszechniany, w jakiegokolwiek formie
i w jakikolwiek sposób, bez pisemnej zgody wydawcy

© Copyright by Wydawnictwo Politechniki Gdańskiej, Gdańsk 2016

ISBN 978-83-7348-661-4

WYDAWNICTWO POLITECHNIKI GDAŃSKIEJ

Wydanie I. Ark. wyd. 21,8, ark. druku 27,0, 1130/922

Druk i oprawa: Totem.com.pl, sp. z o.o., sp. k.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław, tel. 52 354 00 40

SPIS TREŚCI

Przedmowa	15
WSTĘP	17
1. Cele i zakres laboratorium	17
2. Spodziewane efekty kształcenia – umiejętności i kompetencje	17
3. Spis ćwiczeń laboratoryjnych	17
4. Regulamin laboratorium	18
5. Wykonanie pomiarów	19
6. Zaliczenie laboratorium	20
7. Sposób przygotowania sprawozdania laboratoryjnego	20
8. Postępowanie w przypadku porażenia prądem	24
8.1. Zasady wzywania pomocy	25
8.2. Zasady udzielania pierwszej pomocy	25
METODY OBRÓBKI DANYCH POMIAROWYCH	31
1. Jednostki miar wielkości fizycznych	31
2. Wzorce jednostek miar	33
3. Podstawy teoretyczne obróbki danych pomiarowych	34
3.1. Wyznaczanie niepewności typu A	34
3.2. Wyznaczanie niepewności typu B	37
3.3. Wyznaczanie niepewności złożonej	37
3.3.1. Pomiary bezpośrednie	37
3.3.2. Pomiary pośrednie	38
3.4. Przybliżone metody wyznaczania niepewności rozszerzonej	39
ĆWICZENIA	43
C1. Pomiary tensometryczne	43
C1.1. Cel ćwiczenia	43
C1.2. Wykaz aparatury	43
C1.3. Podstawy teoretyczne pomiarów tensometrycznych	44
C1.3.1. Zasada działania tensometrów	44
C1.3.2. Parametry tensometrów	46
C1.3.3. Budowa i zasada działania mostków tensometrycznych	47
C1.4. Stanowisko laboratoryjne do badania tensometrów	53
C1.5. Zadania pomiarowe	55
C1.5.1. Wzorcowanie ćwierćmostka tensometrycznego w zakresie $\varepsilon = 0,001 \div 0,01$	55
C1.5.2. Wpływ napięcia zasilania ćwierćmostka tensometrycznego na jego czułość przy $\varepsilon = 0,001 \div 0,01$	56

C1.5.3.	Wzorcowanie ćwierćmostka tensometrycznego w zakresie $\varepsilon = 0,01 \div 0,1$...	57
C1.5.4.	Wpływ napięcia zasilania ćwierćmostka tensometrycznego na jego czułość przy $\varepsilon = 0,01 \div 0,1$	58
C1.5.5.	Wzorcowanie półmostka tensometrycznego w zakresie $\varepsilon = 0,001 \div 0,01$	58
C1.5.6.	Wpływ napięcia zasilania półmostka tensometrycznego na jego czułość przy $\varepsilon = 0,001 \div 0,01$	59
C1.5.7.	Wzorcowanie półmostka tensometrycznego w zakresie $\varepsilon = 0,01 \div 0,1$	60
C1.5.8.	Wpływ napięcia zasilania półmostka tensometrycznego na jego czułość przy $\varepsilon = 0,01 \div 0,1$	60
C1.5.9.	Wzorcowanie tensometrów w układzie półmostka metodą pomiaru strzałki ugięcia	61
C1.5.10.	Wzorcowanie tensometrów w układzie pełnego mostka metodą pomiaru strzałki ugięcia	62
C1.5.11.	Wzorcowanie tensometrów w układzie półmostka metodą obciążenia belki znaną siłą	63
C1.5.12.	Wzorcowanie tensometrów w układzie pełnego mostka metodą obciążenia belki znaną siłą	64
C1.5.13.	Pomiar odkształceń w belce o przekroju równomiernym tensometrami w układzie półmostka	65
C1.5.14.	Pomiar odkształceń w belce o przekroju równomiernym tensometrami w układzie pełnego mostka	66
C1.5.15.	Pomiar odkształceń wzdłużnych próbki i wyznaczenie jej modułu sprężystości	67
C1.5.16.	Wyznaczanie wpływu temperatury na dokładność pomiaru tensometrami w układzie ćwierćmostka	68
C1.5.17.	Wyznaczanie wpływu temperatury na dokładność pomiaru tensometrami w układzie półmostka	69
C1.6.	Opracowanie wyników wykonanych pomiarów	70
C1.6.1.	Polecenia do wykonania	70
C2.	Sensory indukcyjne	72
C2.1.	Cel ćwiczenia	72
C2.2.	Wykaz aparatury	72
C2.3.	Podstawy teoretyczne pomiarów czujnikami indukcyjnymi	73
C2.3.1.	Zasada działania czujników indukcyjnych dławikowych	73
C2.3.2.	Przetwornik indukcyjny dławikowy, różnicowy	75
C2.3.3.	Przetwornik indukcyjny solenoidalny	77
C2.3.4.	Przetwornik indukcyjny transformatorowy	78
C2.3.5.	Typowe układy pracy czujników indukcyjnych	79
C2.4.	Stanowisko laboratoryjne do badania czujników indukcyjnych	81
C2.5.	Zadania pomiarowe	83
C2.5.1.	Badanie przetwornika solenoidalnego	83
C2.5.2.	Badanie wpływu zewnętrznego, zakłócającego pola magnetycznego na pracę przetwornika indukcyjnego	85
C2.5.3.	Badanie właściwości ćwierćmostka pomiarowego	87
C2.5.4.	Wpływ napięcia polaryzacji na czułość ćwierćmostka pomiarowego	89
C2.5.5.	Wpływ częstotliwości napięcia polaryzacji na czułość ćwierćmostka pomiarowego	90
C2.5.6.	Badanie właściwości półmostka pomiarowego	90
C2.5.7.	Wpływ napięcia polaryzacji na czułość półmostka pomiarowego	91

C2.5.8. Wpływ częstotliwości napięcia polaryzacji na czułość półmostka pomiarowego	92
C2.5.9. Badanie przetwornika transformatorowego	92
C2.5.10. Wpływ napięcia polaryzacji na czułość przetwornika transformatorowego	94
C2.5.11. Wpływ częstotliwości napięcia polaryzacji na czułość przetwornika transformatorowego	95
C2.5.12. Badanie przetwornika transformatorowego PSz-10	95
C2.5.13. Badania przemieszczeń wału silnika przetwornikami dławikowymi o zmiennej szczelinie powietrznej	97
C2.5.13.1. Pomiar statyczny bicia wału silnika elektrycznego	97
C2.5.13.2. Pomiar dynamiczny bicia wału silnika elektrycznego	98
C2.5.14. Badanie charakterystyki przetwornika indukcyjnego zbliżeniowego	99
C2.5.15. Badanie właściwości grubościomierzy magnetycznych	103
2.5.15.1. Wpływ podłoża na dokładność pomiaru grubościomierzami ...	104
C2.6. Opracowanie wyników wykonanych pomiarów	106
C2.6.1. Polecenia do wykonania	106
C3. Pomiary sejsmiczne	108
C3.1. Cel ćwiczenia	108
C3.2. Wykaz aparatury	108
C3.3. Podstawy teoretyczne pomiarów czujnikami sejsmicznymi	109
C3.3.1. Metody wyznaczania własności dynamicznych przetworników II rzędu	112
C3.3.1.1. Metoda czasowa wyznaczania własności dynamicznych	112
C3.3.1.2. Metoda częstotliwościowa wyznaczania własności dynamicznych	114
C3.3.2. Piezoelektryczny akcelerometr sejsmiczny	116
C3.4. Stanowisko laboratoryjne do badania przetworników II rzędu	120
C3.5. Zadania pomiarowe	121
C3.5.1. Pomiar charakterystyki statycznej wytrząsarki	121
C3.5.2. Rejestracja odpowiedzi skokowej wytrząsarki	123
C3.5.3. Pomiar charakterystyki przejściowej wytrząsarki	124
C3.5.4. Pomiar charakterystyki przejściowej elektrodynamicznego przetwornika sejsmicznego	125
C3.5.5. Pomiar charakterystyki amplitudowo–częstotliwościowej elektrodynamicznego przetwornika sejsmicznego	126
C3.6. Opracowanie wyników wykonanych pomiarów	127
C3.6.1. Polecenia do wykonania	127
C4. Termorezystory i termopary	128
C4.1. Cel ćwiczenia	128
C4.2. Wykaz aparatury	128
C4.3. Podstawy teoretyczne	128
C4.3.1. Termopary	129
C4.3.2. Metalowe przetworniki rezystancyjne	130
C4.3.3. Półprzewodnikowe przetworniki termometryczne	132
C4.3.3.1. Typowe układy pomiarowe przetworników rezystancyjnych	133
C4.3.4. Właściwości dynamiczne przetworników termometrycznych	136
C4.4. Stanowisko laboratoryjne do badania termopar i przetworników termometrycznych	138
C4.5. Zadania pomiarowe	141
C4.5.1. Badanie właściwości metrologicznych „wirtualnych” termopar	141

C4.5.1.1.	Wyznaczanie charakterystyki przetwarzania wybranej termopary „wirtualnej”	141
C4.5.1.2.	Wpływ temperatury odniesienia na charakterystykę przetwarzania wybranej termopary „wirtualnej”	142
C4.5.1.3.	Wyznaczanie charakterystyki przetwarzania wybranej termopary rzeczywistej	142
C4.5.1.4.	Badanie wpływu układu pomiarowego na dokładność pomiaru temperatury termoparą „wirtualną”	143
C4.5.1.5.	Badanie wpływu układu pomiarowego na dokładność pomiaru temperatury termoparą rzeczywistą	145
C4.5.1.6.	Badanie właściwości dynamicznych termopar	146
C4.5.1.7.	Badanie wpływu osłony termopary na jej właściwości dynamiczne	147
C4.5.2.	Badanie właściwości metrologicznych rezystancyjnych przetworników termometrycznych	149
C4.5.2.1.	Badanie charakterystyki statycznej rezystancyjnych przetworników termometrycznych	149
C4.5.2.2.	Wpływ wartości prądu polaryzującego rezystancyjny przetwornik termometryczny na dokładność pomiaru temperatury	150
C4.5.2.3.	Wpływ otoczenia rezystancyjnego przetwornika termometrycznego na zjawisko samoogrzewania	151
C4.5.2.4.	Wpływ linii dwuprzewodowej na dokładność pomiaru temperatury	152
C4.5.2.5.	Wpływ linii trójprzewodowej na dokładność pomiaru temperatury	153
C4.5.2.6.	Wpływ linii czteroprzewodowej na dokładność pomiaru temperatury	153
C4.5.2.7.	Badanie właściwości dynamicznych rezystancyjnych przetworników termometrycznych	155
C4.5.2.8.	Badanie wpływu osłony ochronnej rezystancyjnych przetworników termometrycznych na ich właściwości dynamiczne	156
C4.5.2.9.	Badanie wpływu prądu polaryzującego na właściwości dynamicznych rezystancyjnych przetworników termometrycznych bez osłony ochronnej	156
C4.5.2.10.	Badanie wpływu prądu polaryzującego na właściwości dynamicznych rezystancyjnych przetworników termometrycznych umieszczonych w osłonie ochronnej	158
C4.6.	Opracowanie wyników wykonanych pomiarów	160
C4.6.1.	Polecenia do wykonania	160
C5.	Czujniki impulsowe i kodowe	162
C5.1.	Cel ćwiczenia	162
C5.2.	Wykaz aparatury	162
C5.3.	Podstawy teoretyczne	162
C5.3.1.	Pomiar prędkości obrotowej metodą stroboskopową	164
C5.3.2.	Pomiar prędkości obrotowej prądnicą tachometryczną	165
C5.3.3.	Elektroniczne systemy pomiaru kątów	166
C5.3.3.1.	Kodowy system pomiaru kątów	167
C5.3.3.2.	Impulsowy system pomiaru kątów	168
C5.4.	Stanowisko laboratoryjne do badania przetworników prędkości obrotowej i przemieszczeń	170
C5.5.	Zadania pomiarowe	172

C5.5.1.	Badanie właściwości metrologicznych fotoelektrycznych przetworników prędkości obrotowej	172
C5.5.1.1.	Badanie właściwości metrologicznych przyrządu fotooptycznego RM-1501	172
C5.5.1.2.	Pomiar prędkości obrotowej tachometrem optoelektronicznym	173
C5.5.2.	Badanie właściwości prądnic tachometrycznej	175
C5.5.2.1.	Badanie wpływu układu pomiarowego na dokładność pomiaru prądnicą tachometryczną	176
C5.5.3.	Badanie właściwości przetworników impulsowych do pomiaru prędkości obrotowej	178
C5.5.3.1.	Badanie właściwości przetwornika kodowego Graya M 500	178
C5.5.3.2.	Badanie właściwości przetwornika obrotowo-impulsowego MOL 313-250-PB	179
C5.5.4.	Badanie właściwości przetworników do pomiaru małych odległości/przemieszczeń	180
C5.5.4.1.	Badanie właściwości przetwornika optoelektronicznego MS-50.11.	180
C5.5.4.2.	Badanie właściwości przetwornika optoelektronicznego linkowego HLS-S-02-004	180
C5.5.4.3.	Badanie właściwości przetwornika rezystancyjnego CLP 21-100	181
C5.6.	Opracowanie wyników wykonanych pomiarów	182
C5.6.1	Polecenia do wykonania	183
6.	Czujniki siły i ciśnienia	184
C6.1.	Cel ćwiczenia	184
C6.2.	Wykaz aparatury	184
C6.3.	Podstawy teoretyczne	184
C6.3.1.	Metody pomiaru ciśnienia	185
C6.3.1.1.	Sprężyste czujniki ciśnienia	186
C6.3.1.2.	Piezoelektryczne czujniki ciśnienia	187
C6.3.1.3.	Rezystancyjne czujniki ciśnienia	187
C6.3.1.4.	Pojemnościowe czujniki ciśnienia	188
C6.3.1.5.	Indukcyjne czujniki ciśnienia	189
C6.4.	Stanowisko laboratoryjne do badania belek tensometrycznych i przetworników ciśnienia	190
C6.5.	Zadania pomiarowe	196
C6.5.1.	Badanie tensometrycznego czujnika siły NS 6	196
C6.5.1.1.	Wyznaczanie charakterystyki przetwarzania tensometrycznego czujnika siły NS 6	196
C6.5.1.2.	Wyznaczanie wpływu napięcia polaryzującego na charakterystykę przetwarzania czujnika siły NS 6	198
C6.5.2.	Badanie parametrów tensometrycznego czujnika siły KM 200	199
C6.5.2.1	Wyznaczanie charakterystyki przetwarzania czujnika siły KM 200	199
C6.5.2.2.	Wyznaczanie wpływu napięcia polaryzacyjnego na charakterystykę przetwarzania czujnika siły KM 200	200
C6.5.3.	Badanie belek tensometrycznych BTENS-N27	201
C6.5.3.1	Wyznaczanie charakterystyki przetwarzania belki tensometrycznej BTENS-N27	201
C6.5.3.2.	Wyznaczanie wpływu napięcia polaryzacyjnego na charakterystykę przetwarzania belki tensometrycznej BTENS-N27	204
C6.5.4.	Badanie wpływu sposobu mocowania belki tensometrycznej BTENS-N27 na jej charakterystykę przetwarzania	205

C6.5.4.1.	Wyznaczanie wpływu jednostronnego mocowania belki tensometrycznej BTENS-N27 na jej charakterystykę przetwarzania	205
C6.5.4.2.	Wyznaczanie wpływu dwustronnego mocowania belki tensometrycznej BTENS-N27 na jej charakterystykę przetwarzania	207
C6.5.5.	Badanie tensometrycznych czujników ciśnienia	209
C6.5.5.1	Badanie parametrów tensometrycznego czujnika ciśnienia z wyjściem prądowym	209
C6.5.6.	Badanie właściwości tensometrycznego czujnika ciśnienia z wyjściem napięciowym	212
C6.5.6.1.	Wyznaczanie charakterystyki przetwarzania tensometrycznego przetwornika ciśnienia bez wzmacniacza sygnału	212
C6.5.6.2.	Wyznaczanie wpływu napięcia polaryzacyjnego na charakterystykę przetwarzania czujnika ciśnienia bez wzmacniacza sygnału	213
C6.5.6.3.	Wyznaczanie właściwości dynamicznych czujnika ciśnienia bez wzmacniacza sygnału	214
C6.5.7.	Badanie parametrów piezorezystywnego czujnika ciśnienia CL-1L	215
C6.5.7.1.	Wyznaczanie charakterystyki przetwarzania piezorezystywnego czujnika ciśnienia	215
C6.5.7.2.	Wyznaczanie wpływu napięcia polaryzacyjnego na charakterystykę przetwarzania piezorezystywnego czujnika ciśnienia	216
C6.5.7.3.	Badanie właściwości dynamicznych piezorezystywnego czujnika ciśnienia	217
C6.6.	Opracowanie wyników wykonanych pomiarów	217
C6.6.1.	Polecenia do wykonania	217
C7. Czujniki wilgotności		219
C7.1.	Cel ćwiczenia	219
C7.2.	Wykaz aparatury	219
C7.3.	Podstawy teoretyczne	219
C7.3.1.	Metody pomiaru wilgotności	221
C7.3.1.1.	Metody grawimetryczne	221
C7.3.1.2.	Metody higroskopowe	221
C7.3.1.3.	Metody termometryczne	222
C7.3.1.4.	Metody chemiczne	223
C7.3.1.5.	Metody elektryczne	223
C7.4.	Metody kalibracji wilgotnościomierzy	227
C7.4.1.	Roztwory higrostatyczne	227
C7.5.	Stanowisko laboratoryjne do badania czujników wilgotności	228
C7.6.	Zadania pomiarowe	231
C7.6.1.	Badanie mostka zmiennoprądowego RLC	231
C7.6.1.1.	Wyznaczanie wpływu długości kabli podłączeniowych na dokładność pomiaru rezystancji	231
C7.6.1.2.	Wyznaczanie wpływu długości kabli podłączeniowych na dokładność pomiaru pojemności	233
C7.6.2.	Badanie parametrów rezystancyjnych czujników wilgotności	235
C7.6.2.1.	Wyznaczanie charakterystyki przetwarzania rezystancyjnego czujnika wilgotności	235
C7.6.2.2.	Wpływ napięcia polaryzacyjnego na parametry rezystancyjnego czujnika wilgotności	236
C7.6.2.3.	Właściwości dynamiczne rezystancyjnego czujnika wilgotności	237

C7.6.3.	Badanie parametrów pojemnościowych czujników wilgotności	238
C7.6.3.1.	Wyznaczanie charakterystyki przetwarzania pojemnościowego czujnika wilgotności	238
C7.6.3.2.	Wpływ napięcia polaryzacyjnego na parametry pojemnościowego czujnika wilgotności	239
C7.6.3.3.	Właściwości dynamiczne pojemnościowego czujnika wilgotności	240
C7.6.4.	Badanie właściwości metrologicznych mikroukładu do pomiaru wilgotności ..	241
C7.6.4.1.	Wyznaczanie charakterystyki przetwarzania mikroukładu	241
C7.6.4.2.	Wpływ napięcia polaryzacyjnego na charakterystykę przetwarzania mikroukładu	242
C7.6.4.3.	Właściwości dynamiczne mikroukładu	243
C7.6.5.	Pomiar wilgotności względnej metodą psychrometryczną	244
C7.7.	Opracowanie wyników pomiarów	246
C7.7.1.	Polecenia do wykonania	246
C8.	Pirometria optyczna	247
C8.1.	Cel ćwiczenia	247
C8.2.	Wykaz aparatury	247
C8.3.	Podstawy teoretyczne	248
C8.3.1.	Pirometr radiacyjny (całkowitego promieniowania)	255
C8.3.1.1.	Pomiar temperatury ciał nieczarnych	256
C8.3.1.2.	Rozszerzenie zakresu pomiarowego	256
C8.4.	Pirometry fotoelektryczne (pasmowe)	256
C8.4.1.	Detektory promieniowania pirometrów fotoelektrycznych	258
C8.4.1.1.	Fotorezystory	258
C8.4.1.2.	Fotodiody	259
C8.4.2.	Pomiar temperatury ciał nieczarnych	260
C8.4.3.	Rozszerzenie zakresu pomiarowego	261
C8.5.	Stanowisko laboratoryjne do badania pirometrów	261
C8.6.	Zadania pomiarowe	265
C8.6.1.	Badanie detektorów promieniowania	265
C8.6.1.1.	Wyznaczanie charakterystyki detektora promieniowania przy ustalonej wartości napięcia polaryzacyjnego	265
C8.6.1.2.	Wyznaczanie wpływu napięcia polaryzującego na charakterystykę detektora promieniowania	266
C8.6.1.3.	Wyznaczanie wpływu odległości detektora od źródła promieniowania na jego charakterystykę	267
C8.6.2.	Badanie właściwości metrologicznych pirometrów	267
C8.6.2.1.	Wyznaczanie charakterystyki przetwarzania badanego pirometru ..	267
C8.6.2.2.	Wyznaczanie wpływu odległości pirometru od źródła promieniowania na dokładność wykonywanych pomiarów	268
C8.6.2.3.	Wyznaczanie wpływu odległości zewnętrznych źródeł zakłócających na dokładność pomiaru	269
C8.6.2.4.	Wyznaczanie wpływu odległości pirometru od zewnętrznych źródeł zakłócających na dokładność pomiaru	271
C8.6.3.	Wyznaczanie parametrów materiałów	272
C8.6.3.1.	Wyznaczanie współczynnika emisyjności badanych materiałów	272
C8.6.3.2.	Wyznaczanie wpływu stanu powierzchni materiału na jego współczynnik emisyjności	273
C8.6.3.3.	Wyznaczanie wpływu temperatury powierzchni materiału na jego współczynnik emisyjności	275

C8.6.4	Badanie wpływu zakłóceń na dokładność pomiaru pirometrami	276
C8.6.4.1.	Wyznaczenie wpływu pary wodnej na dokładność pomiaru temperatury	276
C8.6.4.2.	Wyznaczenie wpływu odległości pirometru od źródła pary wodnej na dokładność pomiaru temperatury	277
C8.6.5.	Badanie parametrów filtrów optycznych	277
C8.6.5.1.	Wyznaczenie współczynnika przepuszczania promieniowania badanych filtrów optycznych	277
C8.6.5.2.	Wyznaczenie wpływu odległości pirometru od badanego filtra optycznego na jego współczynnik przepuszczania promieniowania	280
C8.7.	Opracowanie wyników pomiarowych	280
C8.7.1.	Polecenia do wykonania	281
C9.	Czujniki piezoelektryczne i pojemnościowe	282
C9.1.	Cel ćwiczenia	282
C9.2.	Wykaz aparatury	282
C9.3.	Podstawy teoretyczne	282
C9.3.1.	Parametry charakteryzujące przetworniki ultradźwiękowe	285
C9.3.1.1.	Współczynnik sprzężenia elektromechanicznego	286
C9.3.1.2.	Dobroć gałęzi mechanicznej	286
C9.3.1.3.	Dobroć gałęzi elektrycznej	286
C9.3.1.4.	Częstotliwość rezonansu mechanicznego	287
C9.3.1.5.	Częstotliwość rezonansu elektromechanicznego	287
C9.3.1.6.	Sprawność elektroakustyczna	287
C9.4.	Pomiar modułu impedancji/ admitancji piezoelektrycznego przetwornika ultradźwiękowego	289
C9.4.1.	Stałoprądowy układ pomiarowy	289
C9.4.2.	Stałonapięciowy układ pomiarowy	290
C9.5.	Stanowisko laboratoryjne do badania przetworników ultradźwiękowych	291
C9.6.	Zadania pomiarowe	294
C9.6.1.	Wyznaczanie modułu impedancji przetwornika ultradźwiękowego	294
C9.6.1.1.	Pomiar modułu impedancji przetwornika ultradźwiękowego metodą stałoprądową	294
C9.6.1.2.	Pomiar modułu impedancji przetwornika ultradźwiękowego metodą stałonapięciową	296
C9.6.2.	Pomiar parametrów gałęzi elektrycznej przetwornika ultradźwiękowego ..	298
C9.6.3.	Pomiar prędkości rozchodzenia się fali ultradźwiękowej w powietrzu/wodzie	299
C9.6.4.	Badanie odbicia fali ultradźwiękowej od ciał stałych	300
C9.6.5.	Badanie właściwości dalmierzy ultradźwiękowych	302
C9.6.6.	Badanie właściwości grubościomierzy ultradźwiękowych	303
C9.6.7.	Badanie wpływu stanu powierzchni wzorca grubości na dokładność pomiaru grubościomierzem ultradźwiękowym	306
C9.7.	Opracowanie wyników pomiarów	306
C9.7.1.	Polecenia do wykonania	307
C10.	Potencjometryczne pomiary pH	308
C10.1.	Cel ćwiczenia	308
C10.2.	Wykaz aparatury	308
C10.3.	Podstawy teoretyczne	308
C10.3.1.	Metody pomiaru pH	310

C10.3.1.1. Pomiar pH metodą kolorymetryczną	310
C10.3.1.2. Pomiar pH metodą potencjometryczną	312
C10.3.2. Budowa elektrod pH	314
C10.3.2.1. Czułość szklanych elektrod pH-metrycznych	314
C10.3.2.2. Wpływ temperatury na wartości pH roztworów buforowych ...	315
C10.4. Stanowisko laboratoryjne do pomiarów pH-metrycznych	316
C10.5. Zadania pomiarowe	318
C10.5.1. Wyznaczanie dokładności pomiaru napięcia pH-metrem	318
C10.5.2. Wyznaczanie dokładności kalibracji pH-metru symulatorem elektro- nicznym	319
C10.5.3. Wyznaczanie dokładności pomiaru temperatury pH-metrem	320
C10.5.4. Wyznaczanie czułości szklanych elektrod pH-metrycznych	321
C10.5.5. Wyznaczanie stałej czasowej szklanych elektrod pH-metrycznych	323
C10.5.6. Wyznaczanie wpływu temperatury na dokładność pomiaru pH	323
C10.6. Opracowanie wyników pomiarów	326
C10.6.1. Polecenia do wykonania	326
C11. Pomiar stężenia jonów metali w wodzie	327
C11.1. Cel ćwiczenia	327
C11.2. Wykaz aparatury	327
C11.3. Podstawy teoretyczne	328
C11.3.1. Woltamperometria liniowa stałoprądowa	329
C11.3.2. Prąd pojemnościowy elektrody przy braku reakcji elektrochemicznej	336
C11.3.3. Prąd pojemnościowy elektrody w obecności reakcji elektrochemicznej..	337
C11.3.4. Graficzne wyznaczanie wysokości fali i potencjału półfali	339
C11.3.5. Metody oznaczeń ilościowych	340
C11.3.5.1. Metoda krzywej wzorcowej	340
C11.3.5.2. Metoda dodawania wzorca	341
C11.3.5.3. Metoda dodania wzorca z zastosowaniem ekstrapolacji	341
C11.3.5.4. Metoda porównania z wzorcem	342
C11.3.5.5. Metoda wzorca wewnętrznego	342
C11.4. Stanowisko laboratoryjne do pomiarów woltamperometrycznych	343
C11.5. Zadania pomiarowe	348
C11.5.1. Wyznaczanie pojemności warstwy podwójnej elektrody woltampero- metrycznej	348
C11.5.1.1. Wyznaczanie wpływu elektrolitu podstawowego na pojem- ność warstwy podwójnej elektrody woltamperometrycznej	348
C11.5.1.2. Wyznaczanie wpływu częstotliwości napięcia polaryzacyj- nego na pojemność warstwy podwójnej	349
C11.5.1.3. Wyznaczanie wpływu wymiarów geometrycznych elektrody woltamperometrycznej na pojemność warstwy podwójnej	350
C11.5.2. Pomiar prądu elektrolitu podstawowego	352
C11.5.2.1. Wpływ stężenia elektrolitu podstawowego na prąd migra- cyjny	352
C11.5.2.2. Wpływ gradientu potencjału pola elektrycznego na prąd migracyjny elektrolitu podstawowego	353
C11.5.2.3. Wpływ temperatury elektrolitu podstawowego na wartość prądu migracyjnego	355
C11.5.3. Pomiar prądu redukcji jonów depolaryzatora	356
C11.5.3.1. Wpływ stężenia elektrolitu podstawowego na prąd redukcji jonów depolaryzatora	356

C11.5.3.2. Wpływ gradientu potencjału pola elektrycznego na prąd redukcji jonów depolaryzatora	357
C11.5.3.3. Wpływ temperatury na prąd redukcji jonów depolaryzatora	358
C11.5.3.4. Pomiar nieznanego stężenia jonów depolaryzatora	360
C11.6. Opracowanie wyników pomiarów	361
C11.6.1. Polecenia do wykonania	361
C12. Pomiar stężenia tlenu rozpuszczonego w wodzie	363
C12.1. Cel ćwiczenia	363
C12.2. Wykaz aparatury	363
C12.3. Podstawy teoretyczne	364
C12.4. Stanowisko laboratoryjne do pomiarów stężenia tlenu	368
C12.5. Zadania pomiarowe	370
C12.5.1. Wyznaczanie impedancji elektrycznej czujnika Clarka	370
C12.5.1.1. Wyznaczanie wpływu stężenia elektrolitu podstawowego na pojemność warstwy podwójnej czujnika tlenu	370
C12.5.1.2. Wyznaczanie wpływu częstotliwości napięcia polaryzacyjnego czujnika tlenu na pojemność warstwy podwójnej	371
C12.5.1.3. Wyznaczanie wpływu wymiarów geometrycznych katody czujnika tlenu na pojemność warstwy podwójnej	372
C12.5.2. Pomiar prądu elektrolitu podstawowego	374
C12.5.2.1. Wpływ stężenia elektrolitu podstawowego na prąd zerowy czujnika tlenu	374
C12.5.2.2. Wpływ rozmiarów geometrycznych komory elektrolitu czujnika tlenu na wartość prądu elektrolitu podstawowego	376
C12.5.3. Wyznaczenie czułości czujnika tlenu	377
C12.5.3.1. Wpływ stężenia elektrolitu podstawowego na czułość czujnika tlenu	377
C12.5.3.2. Wpływ napięcia polaryzującego czujnik tlenu na jego czułość	379
C12.5.3.3. Wpływ grubości membrany czujnika tlenu na jego czułość	380
C12.5.4. Wyznaczenie stałej czasowej czujnika tlenu	381
C12.5.4.1. Wpływ stężenia elektrolitu podstawowego na stałą czasową czujnika tlenu	381
C12.5.4.2. Wpływ napięcia polaryzującego czujnik tlenu na jego stałą czasową	382
C12.5.4.3. Wpływ grubości membrany czujnika tlenu na jego stałą czasową	383
C12.6. Opracowanie wyników pomiarów	384
C12.6.1. Polecenia do wykonania	384
C13. Pomiar przewodności cieczy	386
C13.1. Cel ćwiczenia	386
C13.2. Wykaz aparatury	386
C13.3. Podstawy teoretyczne	387
C13.4. Stanowisko laboratoryjne do pomiarów przewodności cieczy	396
C13.5. Zadania pomiarowe	400
C13.5.1. Wyznaczanie wpływu sposobu podłączenia modelu czujnika konduktometrycznego na dokładność pomiaru przewodności	400
C13.5.2. Wyznaczanie wpływu konstrukcji czujnika konduktometrycznego na dokładność pomiaru przewodności	402
C13.5.3. Wyznaczanie wpływu amplitudy napięcia polaryzacyjnego na dokładność pomiaru przewodności	403

C13.5.4. Wyznaczanie wpływu częstotliwości napięcia polaryzacyjnego na dokładność pomiaru przewodności	404
C13.5.5. Wyznaczenie dokładności pomiaru przewodności konduktometrem	405
C13.5.6. Wyznaczenie dokładności pomiaru temperatury konduktometrem	406
C13.5.7. Wyznaczanie wpływu położenia czujnika konduktometrycznego na dokładność pomiaru przewodności	408
C13.5.8. Wyznaczanie wpływu wymiarów geometrycznych naczynia pomiarowego na dokładność pomiaru przewodności	410
C13.5.9. Wyznaczanie wpływu typu elektrolitu i jego stężenia na przewodność	412
C13.5.10. Wyznaczanie wpływu stopnia wypełnienia naczynia pomiarowego na dokładność pomiaru przewodności	414
C13.5.11. Wyznaczanie wpływu czasu na dokładność pomiaru przewodności	416
C13.5.12. Wyznaczanie wpływu osłony czujnika konduktometrycznego na dokładność pomiaru przewodności	417
C13.5.13. Wyznaczanie wpływu odległości między elektrodami otwartego czujnika konduktometrycznego na dokładność pomiaru przewodności	421
C13.5.14. Wyznaczanie wpływu odległości między elektrodami zamkniętego czujnika konduktometrycznego na dokładność pomiaru przewodności	422
C13.5.15. Wyznaczanie wpływu kształtu elektrod zamkniętego czujnika konduktometrycznego na dokładność pomiaru przewodności	424
C13.5.16. Wyznaczanie wpływu pola powierzchni elektrod czujnika na dokładność pomiaru przewodności	425
C13.6. Opracowanie wyników pomiarów	427
C13.6.1. Polecenia do wykonania	427
LITERATURA	430